

En gang feminist, alltid feminist!

– Det hele startet med møtet med Jo Freeman på Blindern i 1970. Møtet var en sterk opplevelse, og hele salen var i kok.

Inge Ås i Hovseter-kollektivet i 1976., Foto: Marianne Rovas Olsen

Jeg skrev meg på listen som var lagt fram på det åpne møtet på Blindern med den amerikanske feministen Jo Freeman. Året var 1970 og jeg var 17 år. Jeg hadde allerede bodd et år på hybel hos en kunstner på Grünerløkka. På det internasjonale Atelier Nord hos Anne Breivik lærte jeg flerfargestrykk fra metallplater. Jeg betalte henne med å være assistent, gjøre innkjøp og vaske

gulv. Dette var starten på en kunstkarriere som førte meg inn i kunstorganisasjoner, til gruppeutstillinger, opptak til Høstutstillingen, offentlig innkjøp og grafikkklærer i Italia. Det la det kunstneriske grunnlaget for de feministiske plakatene jeg senere laget, som igjen førte til dannelsen av kvinnetrykkeriet SFINXA litt senere på 70-tallet.

Men i den underskriftslista var det noe som manglet. Jeg visste ikke hvordan jeg skulle finne Nyfeministene. Jeg hadde deltatt i demonstrasjoner mot Vietnamkrigen og sittet i gangene på Vaterlands skole sammen med okkupantene som ville skape et sted å være for uteliggere året før. Sommeren 1970 ble jeg arrestert sammen med 100 andre aksjonister oppe på fjellet i forbindelse med utbyggingen av Mardølafossen. Politiet maste på meg om å betale forelegget og jeg hadde allerede vært i avhør. I alle disse aksjonene hadde jeg møtt opp alene.

Jeg husker ikke hvor eller fra hvem jeg hørte om møtet med Jo Freeman. Møtet var en sterk opplevelse, og hele salen var i kok. Jeg kjente meg igjen i mye av det hun sa, selv om jeg ikke kan gjengi akkurat hva det var. Da utstillingen Feminist 1971 ble satt opp på Universitetsplassen fikk jeg kontakt igjen. Men det var først da kunstneren Mai-Bente Bonnevie var på besøk på Atelieret at jeg endelig kom med i en gruppe. Vi satt og snakket i en sirkel uten leder og delte våre felles erfaringer som kvinner. Dette skulle legge grunnlaget for vår feministiske oppvåkning. Jeg har mange gode gruppeerfaringer fra kvinnebevegelsen. Men i min første bevisstgjøringsgruppe var det litt for stor avstand mellom de andres liv og erfaringer og mitt. Min mor var dessuten allerede en kjent kvinnesakskvinne, og jeg fikk motbør av de andre i gruppen hvis jeg sa noe fra min oppvekst som kunne oppfattes som en kritikk av henne. Så det funkete dårlig for meg.

Kvinneaktivistene var min gjeng

Jeg deltok på fellesmøtene i Aulakjellene på Universitetet i sentrum og synes mye av det kvinnene snakket om der var interessant. Men det var først da Liv Finstad introduserte meg til Kvinneaktivistene, en av gruppene i Nyfeministene, at jeg følte jeg hadde funnet «gjengen min». Møtet med Liv og Birgit har jeg beskrevet som en åpenbaring. Med dem kunne jeg diskutere og tenke fritt og etter hvert oppdaget jeg at det kunne jeg også med enda flere av Nyfeministene. Jeg fant med andre ord kvinner som jeg kjente meg igjen i. Kvinneaktivistene trakk til seg mange som senere fikk kvinnekjærester, og kanskje var det en av faktorene som styrket gruppen.

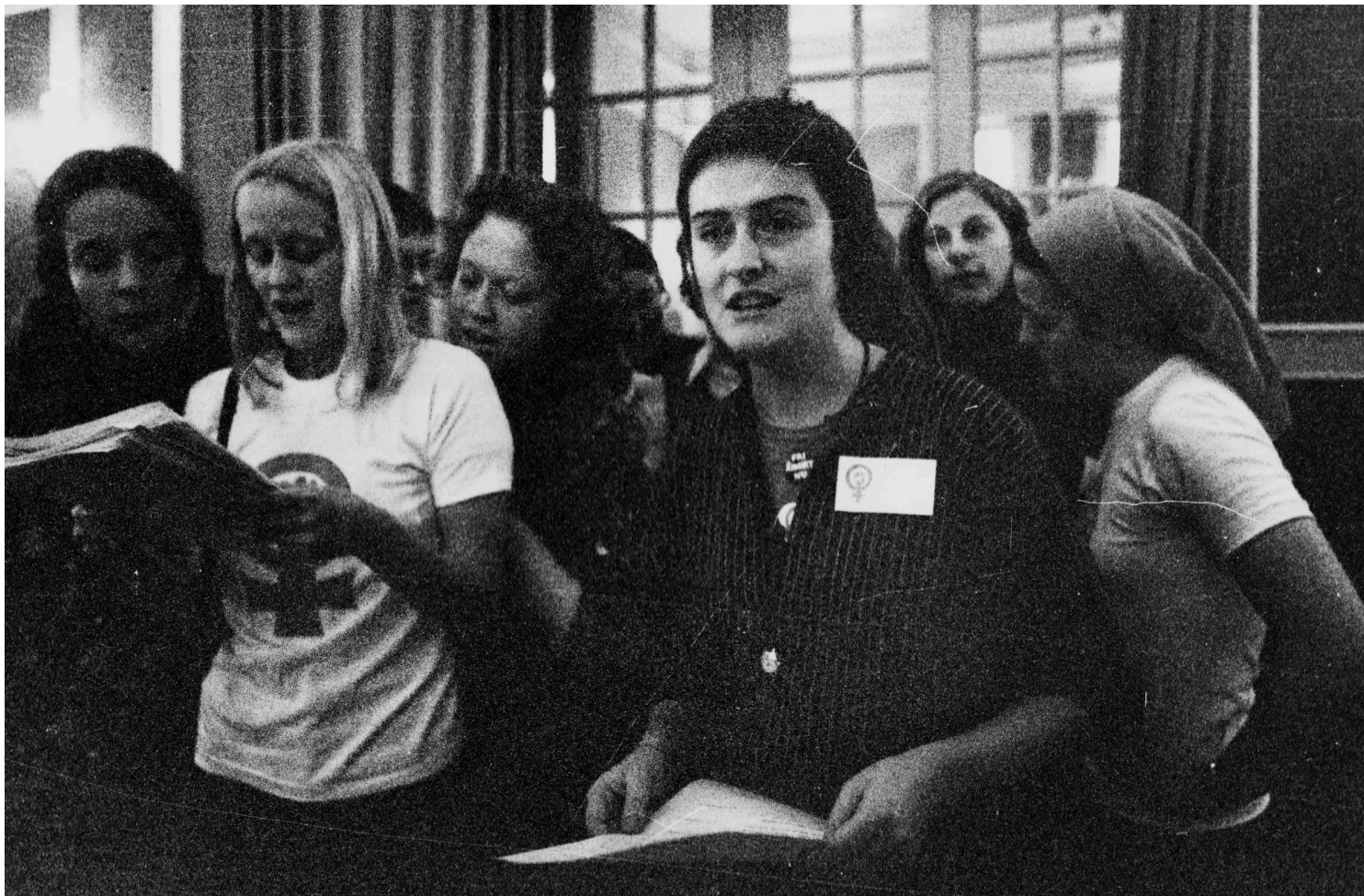
“

Jeg likte de modige og kreative aksjonene

Jeg likte den flate organiseringen, som ga frihet til gruppene. Jeg likte de modige og kreative aksjonene og den antiautoritære holdningen som gjennomsyret det hele. Samtidig fungerte det

som et kollektiv. Jeg hadde kalt meg både fritenker og anarkist, men her var det mer. Det var en kvinnekultur som skilte seg fra venninnegjengen som tidligere hadde vært fremmed for meg. Jeg følte at jeg var med på noe viktig i verden og at min stemme telte! Jeg lærte raskt at feminisme var å se alle saker fra kvinner og barns perspektiv. Med disse brillene på kunne jeg forstå mange andre saker.

Ulla Spansdahl var aktiv i Nyfeministene i Bergen og ble også en venn i Oslo da hun lånte en leilighet av sin tidligere lærerinne. Dette ble et samlingsted for flere. Vi var vel ikke annerledes enn annen ungdom i den forstand at vi også festet og diskuterte over en eller flere halvlitere. Men forskjellen var at vi samtidig anså våre tanker såpass viktige at vi ville handle på dem. En av de første demonstrasjonen jeg var med å arrangere sammen med Liv Finstad var til støtte for en gruppe romfolk som var urettmessig anklaget og arrestert i Tromsø, og som ble fraktet ut av Norge i gamle jernbanevogner med et nyfødt barn. Vi planla å stoppe toget på Rådhusplassen før det nådde Vestbanen. Her ble vi hardt håndtert av politiet og arrestert, og jeg opplevde innsiden av en glattcelle for første gang.

Inge Ås på Nyfeministenes første Landstreff i Trondheim 1973. Foto: Privat

Aktiv i aksjoner

Jeg var med på Aschehoug-direktørens kontor i mars -72, der Nyfeministene leverte en liste med bøker som vi ønsket at forlaget skulle gi ut. For det manglet feministisk litteratur på norsk. Selv leste jeg engelsk nesten bedre enn norsk. Jeg hadde lært å lese og skrive i USA som barn.

Jeg likte den korte veien fra tanke til handling. Og Aschehougaksjonen ga inspirasjon til aksjonen på Dagbladredaktørens kontor i august 1972. Liv Finstad, Bitten Langholm, [Elisabeth Helsing](#) og jeg satt oss ned og krevde å få lage en hel side som skulle erstatte det som på folkemunne ble kalt pornosiden. Liv Finstad var journalist og sammen mekket vi sammen en side hvor vi erstattet den halvnakne midtsidepiken med en kliss naken mann i tillegg til feministiske tekster og mye humor.

“

Vi erstattet den halvnakne midtsidepiken med en kliss naken mann.

Ung kunstner

Jeg var litt yngre enn mange av mine med-feminister og i tillegg var jeg kunstner. Mange av de andre studerte og hadde et fellesskap der. Jeg har ofte tenkt på meg selv som en praktiker og at det viktigste for meg var å skape rom og sted for at noe mer kunne skje. Kvinnegrupper, kvinneforsamlinger og et kvinnemiljø ble livet mitt i nesten 20 år. Jeg senere har sett gjennom internaviser og innlegg i Kvinnens Årbok og KjerringRåd. Da oppdaget jeg at jeg er med på flere innlegg og i 1977 hadde jeg en av hovedappellene på 8.mars før toget gikk fra Borgården bak Rådhuset. Meninger hadde jeg nok av, og jeg kom fra en familie som ikke ble redde for det jeg foretok meg. En av mine første kamper var å få sløyd i stedet for håndarbeid i 4 klasse. Resultatet ble årelang mobbing fra læreren og gutta i klassen. Det ble tydelig for meg at jenter hadde færre muligheter enn gutter.

“

«Stopp patriarkatets ødeleggelse av moder jord»

Selvbestemt abort var den store kampsaken. Da Nyfeministene trengte en plakat til Abortdagen 22.5.1973, så tegnet jeg den. Jeg tegnet forsiden til heftet for Nyfeministene og omslaget til det første nummer av KjerringRåd samt plakater og bannere. «Stopp patriarkatets ødeleggelse av moder jord» var et applikert banner hvor vi bruke stoffrester jeg hadde spart på fra min farmor. Jeg liker praktisk arbeid.

Startet Kvinnehuset i Oslo

Liv Finstad og jeg dro sammen til kvinneleiren på Femø i 1972 og på veien hjem overnattet vi i de okkuperte husene i gaten Åbenrå i København hvor Rødstrømpene innredet et Kvinnehus og kvinnekollektiv.

Full av entusiasme kom vi tilbake til Oslo og kontaktet kvinneorganisasjoner og grupper for å få til et lignende hus. Det var nedslående lite interesse, men vi var overbevist om at dette ville gi kvinnebevegelsen et puff i riktig retning. Jeg ble med i den selvstendige Kvinnehusgruppa som jobbet for dette i flere år. Og høsten 1975 kunne vi åpne. Jeg vil ta litt av æren for hvordan huset ble organisert og jeg vil dele den litt med min far som var sosiolog og som jeg hadde gode diskusjoner med. Han jobbet med tidsstudier og et utvidet kulturbegrep som bestod av «kultursteder» - løkka, kiosken og hjørnet. Disse var viktige felles møteplasser. Inspirert av dette foreslo jeg en kafe i sentrum av huset, som møtestedet for alle, og møterom som alle kunne leie seg tid i, men ikke kunne låse. Det skapte en bevegelse og en fleksibilitet. Vi hadde heller ikke plass til noe annet.

Men erfaringen fra Studenthuset i U-11 der Nyfeministene hadde kontor ved siden av Kvinnefronten var at vi gikk og skulte på hverandre før vi låste oss inn i våre egne territorier. Det fortalte meg at lukkede kontorer var en dårlig idé. Jeg tenkte at hvis vi kunne omgås i kafeen og til og med sitte i de samme møblene på våre forskjellige møter, så ville det kanskje lage en bedre stemning. Og det gjorde det! Det var bare Kvinnesaksforeningen som fikk et eget lokale i 3. etasje fordi de hadde et par menn som medlemmer. For huset var kun for kvinner. Nyfeministen hadde en leieavtale som først måtte avvikles, men flyttet etter hvert kontor og møter til Rådhusgata 2 sammen med de mange andre kvinneorganisasjonene og gruppene som var der.

Vaktmesterinnene

Som Nyfeminist var jeg med på fellesmøtene og arbeidet med 8.mars. Men mye av min tid gikk til å drive [Kvinnehuset](#) som jeg anså som en viktig kvinnepolitisk handling. Jeg var med å vaske gulv, kjøpe inn og sette fram mat, vanne blomster, tenne stearinlys, fordelte post og ta imot nye. Kvinnehuset hadde ingen ansatte. Vaktmesterinner, som vi kalte oss, bestod av noen fra Nyfeministene, flere fra Lesbisk Bevegelse, samt noen uorganiserte. Kvinnehuset arrangerte åpne Mandagsmøter for alle, fester og til og med juleaften for dem som ikke kunne reise hjem. Kvinnehuset var fra 1975 til 1989 en viktig sentral for henvendelser fra hele verden. Herfra sprang det utrolig mange initiativ, ofte på tvers av organisasjonene, og flere av oss var opprinnelig Nyfeminister.

Kvinnehuset var fra 1975 til 1989 en viktig sentral for henvendelser fra hele verden

Jeg var med på det meste i Oslo

«Alle saker kan ses på fra et kvinneperspektiv» ble på mange måter mitt politiske kompass. De feministiske brillene gjorde at jeg tidlige å 70-tallet studerte hekseprosessene og søkte etter kvinnehistorie. I 1972 fikk jeg med meg noen Nyfeminister og noen fra Kvinnefronten til en «Hekseaksjon», hvor vi kledde oss ut som myten av heksene og dele ut løpesedler om den virkelige historien om kvinnemordet/Gynosidet.

Abortaksjonen i Ullern kirke for selvbestemt abort i 1978 med medfølgende arrestasjon og rettsak var også en blanding av Nyfeminister, Lesbisk Bevegelse og uorganiserte feminister i tillegg til noen allierte homser fra Soperligaen. Min samboer Kjersti og jeg malte bannerne som vi rullet ned fra galleriet.

Jeg var mest med på det som skjedde i Oslo. Men jeg husker at vi var flere som dro til [Fredrikstad](#), invitert av nyfeministgruppen der og hvor Gerd Brantenberg holdt et innlegg. Ellers hadde jeg kontakt med kvinner fra [Lesbisk Rørsle i Telemark](#) hvor det også var flere Nyfeminister. De var dessuten aktive i det første året i Kvinnehuset i Porsgrunn i mars -74 -, men Kvinnefronten kastet alle feminister ut og tok huset for seg selv.

Nyfeministene skrev høringer til Stortinget og [Gerd Brantenberg](#) og jeg skrev en sviende kritikk om Likestillingsloven. Vi hadde dessverre rett i mange av våre advarsler. Nyfeministene var kanskje ikke så flinke, eller opptatt av, å sette «merke sitt» på det vi var med på. Det hadde nok noe med en kollektiv tankegang å gjøre, samt et grunnsyn om at kvinnekampen var en felles kamp for alle kvinner. I dag ville vi kanskje ha passet på å få Nyfeministenes navn med der vi gjorde en innsats. For oss som hadde flere medlemskap var det nok også litt tilfeldig hva vi kalte oss.

Mannsdominert homobevegelse

Det var hovedsakelig unge Nyfeminister som røsket opp i DNF-48 og krevde plass til kvinner i den mannsdominerte homobevegelsen. Kvinnekvelder ble likevel først en realitet etter flere års innsats. Og det var en nyfeminist Ulla Spansdahl som holdt appell på den aller første markeringen i 1974 på 27. juni «Christoffer Street liberation day» (forløperen til PRIDE – selv om det er blitt noe helt annet). Det var hovedsakelig Nyfeminister som dannet Kvinnegruppa som arrangerte de to første demonstrasjonen 1975 og -76, med stor støtte fra de andre kvinneorganisasjonene. Det var mange Nyfeminister som var med å danne [Lesbisk Bevegelse](#) i 1975. Jeg tror ikke vi skilte særlig på hvor vi synes vi «kom fra» i aksjoner og demonstrasjoner.

Som kunstner måtte jeg etter hvert få utløp for min kreativitet. Jeg hadde meldte meg ut av det tradisjonelle kunstfeltet og dannet Seriøsgruppa. Den var forløperen til Kvinneverkstedet SFINXA, som etter hvert også ble et offsettrykkeri. Vi var to som dro til Manchester for å lære offsettrykking fra et lesbisk par som hadde et lite trykkeri der. Jeg var den første offsettrykkeren på SFINXA og trykket i flere år plakater, brosjyrer og foldere primært for den feministiske kvinnebevegelsen.

Selvutviklingsbølgen

På slutten av 70-tallet ble jeg inspirert av selvutviklings- og meditasjonsbølgen gjennom de danske kvinnene som deltok på de norske leirene som Kvinnehuset arrangerte fra 1979. På kvinneleiren på Femø hadde det i flere år vært kvinner som tilbød kurs i yoga og meditasjon. Mange var interessert i økologi og vegetarmat. Deler av den alternative New Age-bølgen fantes også blant flere av Nordens feminister. Men det var først da jeg selv fikk hjelp av meditative teknikker til et vanskelig ryggproblem og til hodepine, at min interesse for det jeg senere kalte «indre politikk» ble vekket.

Det ble sterke og til dels aggressive diskusjoner rundt disse temaene på møter på Kvinnehuset, også mellom Nyfeminister. «Hva med de ytre kampene, skulle vi nå bare se på vår egen navle?» Jeg mente det dreide seg om å frigjøre seg fra indre undertrykkelsesmekanismer og dermed å finne sin indre styrke. Jeg hevdet at å bruke våre egne erfaringer i politikken måtte da gå hånd i hanske med bevisstgjøring og feministers fokus på «det personlige er det politiske». Jeg skal ikke påstå at jeg var like bevisst som jeg er nå, eller at jeg var velformulert nok slik at andre kunne forstå.

Som praktiker startet jeg med å holde kurs i innsiktsmeditasjon for kvinner i kvinnebevegelsen i Halifax i Canada i 1983. Fordi flere ba meg om det, utviklet dette seg til en kursrekke og så en egen skole som jeg kalte ILIANA akademiet. Her har jeg kurset tusenvis og utdannet over 100 livsveiledere i det jeg kaller ILIANA-modellen. Uansett hvor jeg har undervist, på Kvinneuniversitetet, på Vestoppland Folkehøyskole, i Canada, New Zealand, eller på videregående så er den feministiske tankegangen med meg. Det er mulig jeg kan takke arbeidet i bevisstgjøringsgruppene for at jeg har forstått nytten av å lytte og ta andres liv på alvor.

På Sommerskolen i Sør-Afrika for det internasjonale feministiske universitetet fikk jeg tilbakemeldinger fra kvinnelige politikere som hadde vært på SELVutviklingskurs hos meg i på Kvinneuniversitetet på Løten. De fortalte meg om nytten de hadde hatt av metodene og filosofien jeg underviste i. Jeg er overbevist om at «indre politikk» kan være livsviktig for den som står i ytre politiske kamper.

Feminist vil jeg alltid være

Da Kvinnehuset måtte stenge i 1989 og Nyfeministene heller ikke hadde jevnlige møter, da var mitt engasjement i denne delen av kvinnebevegelsen over. Men ikke som feminist. Det vil jeg alltid være. Jeg har heller aldri sluttet å være aktiv. For en del år siden begynte jeg å blande meg i 8.mars-arbeidet igjen. Kvinnefronten dannet i sin tid [8.marskomiteen](#) i konkurranse med Samarbeidsutvalget for 8. mars. Jeg vil si at de på mange måter «kuppet» arrangementet da de ikke ville ha representasjon fra kvinneorganisasjonene, med det de kalte direkte demokrati. Det fungerte for dem som da kunne mobilisere majoriteten til møtene. Kvinnefronten var lenge alliert med partiet AKPml, som aktivt motarbeidet feministen og ordet feminist og patriarkat var fy, fy. Jeg må innrømme at det satt litt langt inne å blande seg igjen. Men 8. marskomiteen er noe helt annet i dag. I dag er alle feministen og ingen løfter på et øyelokk ved bruken av ordet patriarkat.

Lesbisk Kvinnebevegelse ble så dannet for å få inn ordet lesbisk i noen paroler igjen. Vi ble godt mottatt av kvinnene i de andre kvinneorganisasjonene og samtidig vekket våre paroler sterk motstand fra homobevegelsen. Fra organisasjonen FRI med sine støttespillere, fikk vi høre at ordet lesbisk ekskluderte «de skeive kvinnene» som i realiteten faktisk også betyr menn. At det er reelle interessekonflikter mellom kvinnebevegelsen og homoorganisasjoner er gammelt nytt. For ikke så lenge siden fant jeg en relativt ny aktivistgruppe som kaller seg Kvinneaktivistene som har en bred radikalfeministisk politikk og som passer meg bra. Med flat organisering, til tross for et styre for å få organisasjonsnummer, så ligner de på Nyfeministene.

Inge Ås i 2020. Foto: Kjersti Fjeldstad

Da jeg satt og skrev og sammenfattet sakprosa-kunstboka «Vi spiste, sov og drakk feminisme» oppdaget jeg at jeg satt på mye arkivmateriale. Derfor tok jeg i 2019 initiativ til KBA Kvinnebevegelsens arkiv for å se om vi kunne skape en bedre innsamling, bevaring og systematisering av særlig 1970- og 80-tallets kvinnebevegelse. Dette er vi i gang med. Samme år gjenopprettet vi SFINXA som et forlag slik at vi kunne gi ut boka. Og årene etter lanseringen 2020 har jeg brukt til å promotere og snakke om nettopp denne tiden. Dette materialet ble nyttig da jeg skulle lage PowerPoint-foredragene til feiringen av Nyfeministene i Oslo i 2020 og til Nyfeministene i Trondheim i 2021.

Da året 2022 ble erklært «skeivt kulturår» bestemte jeg meg for å bruke anledningen til å synliggjøre stemmene til kvinner og særlig lesbiske feminister. Det har resultert i flere utstillinger, paneldiskusjoner og invitasjoner. Jeg opplever at et feministisk perspektiv dessverre er ukjent for mange. Men jeg får også takk fra lesbiske i alle aldre for at jeg forteller om feministene og de lesbiske feministene og mye av det vi tenkte og fikk til på 70-80-tallet.

Privat er jeg fremdeles sammen med min kjæreste fra 1977, Kjersti Fjeldstad. Vi har tantebarn og hund og er begge kunstnere og selvstendige arbeidere, som nå endelig får en bitteliten pensjon. Det hjelper. Neste år blir jeg 70 år, og jeg har måttet venne meg til at jeg i flere sammenhenger ikke er den yngste lenger, men den eldste feministen til stede. Jeg vet at mange tenker at «nå er det nok for meg, nå må det være de unges tur». Når jeg hører det tenker jeg på hvor glade vi var da vi som unge feminister fant noen av de eldre som hadde gått foran oss. For jeg tror vi trengs, jeg tror også våre erfaringer trengs. Kvinneundertrykkelsen er på mange måter den samme. Forskjellen er at mange tror at likestillingsarbeidet er det samme som kvinnefrigjøring og mange slapper av fordi de tror at vi er i mål. Men det er langt igjen, selv om jeg synes vi også kan feire at vi tross alt har vært med å forandre noe som har gjort noe enklere for våre yngre søstre.

Inge Ås, kunstner, forfatter og musiker og alltid feminist!

NYFEMINISTER FORTELLER

Av Inge Ås, 2022

Last ned | Del

Meldinger ved utskriftstidspunkt 23. oktober 2026, kl. 00.50 CEST

Det ble ikke vist noen globale meldinger eller andre viktige meldinger da dette dokumentet ble skrevet ut.